

นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โรงพยาบาลกองทัพบก

สุนิสา ธิปัตย์¹ และ บดินทร์ รัตมิตะ²

¹กองเภสัชกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ²ภาควิชาการจัดการการผลิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ การได้รับการรับรองคุณภาพห้องปฏิบัติการ (Laboratory Accreditation: LA) เป็นการพัฒนาระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการให้ได้ตามมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ สามารถสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นหลักประกันคุณภาพทางห้องปฏิบัติการสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลกองทัพบก

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 195 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูล ที่ระดับค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 0.883 แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยทดสอบสมมติฐานด้วยค่าสถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-40 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี ชั้นยศ พ.ต. - พ.ท. ตำแหน่งเทคนิคการแพทย์ ประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปี ผลการศึกษา ระดับความคิดเห็นของบุคลากรห้องปฏิบัติการทางการแพทย์เกี่ยวกับกระบวนการคุณภาพและสภาพแวดล้อมองค์กรในการพัฒนาและรับรองมาตรฐาน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่ากระบวนการคุณภาพด้านเครื่องมือทางห้องปฏิบัติการ อยู่ในระดับสูงสุด รองลงมาคือด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.584$, $S.D. = 0.765$) สภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ข้อมูลคุณภาพ ($\bar{X} = 3.552$, $S.D. = 0.809$) วัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ($\bar{X} = 3.380$, $S.D. = 0.797$) และด้านการมีส่วนร่วม ($\bar{X} = 3.293$, $S.D. = 0.807$) ตามลำดับ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ พบว่าปัจจัยกระบวนการคุณภาพด้านเครื่องมือ สามารถอธิบายความแปรปรวนของการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการได้ร้อยละ 32 ($R^2 = 0.320$) ส่วนปัจจัยสิ่งแวดล้อมองค์กร ด้านการมีส่วนร่วม การรับรู้ระบบคุณภาพ และวัฒนธรรมองค์กร สามารถอธิบายความแปรปรวนของการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการได้ร้อยละ 62 ($R^2 = 0.620$) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

Keywords: ● การรับรองคุณภาพห้องปฏิบัติการ ● กระบวนการคุณภาพ ● กระบวนการคุณภาพ

เวชสารแพทย์ทหารบก 2558;68:61-9.

บทนำ

โรงพยาบาลกองทัพบก กรมแพทย์ทหารบก โรงพยาบาลในสังกัดกระทรวงกลาโหม ในฐานะที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางด้านการให้บริการทางการแพทย์ การตรวจรักษา และการวินิจฉัยโรค จึงมีความตระหนักถึงความสำคัญในการตรวจรักษา

และให้การวินิจฉัยกำลังพลทางทหาร และประชาชนผู้มารับบริการเป็นสำคัญ ทั้งนี้ในการให้บริการตรวจวินิจฉัย กระบวนการและคุณภาพงานบริการทางห้องปฏิบัติการถือเป็นกระบวนการที่สำคัญ กระบวนการหนึ่ง ที่ส่งผลให้การตรวจวินิจฉัยเป็นไปอย่างถูกต้องและน่าเชื่อถือ ดังนั้นการดำเนินการจัดระบบการให้บริการทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ จำเป็นต้องมีมาตรฐาน คุณภาพ และเชื่อถือได้ตามหลักการประกันคุณภาพที่ได้กล่าวไว้ ตามมาตรฐานห้องปฏิบัติการ สภาเทคนิคการแพทย์ ระบบคุณภาพของห้องปฏิบัติ

ได้รับต้นฉบับเมื่อ 28 พฤษภาคม 2558 ได้ตีพิมพ์เมื่อ 22 มิถุนายน 2558

ต้องการสำเนาต้นฉบับติดต่อ ร.อ.หญิง สุนิสา ธิปัตย์ กองเภสัชกรรม โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า ถนนราชวิถี เขตราชเทวี กทม. 10400

การจึงเป็นสิ่งสำคัญ จำเป็นต้องพัฒนาอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ปัจจุบันโรงพยาบาลกองทัพบกมีทั้งสิ้น 37 แห่ง มีโรงพยาบาลที่ได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ จำนวน 17 แห่ง (www.mtcouncil.org) ข้อมูล ณ 23 พ.ย.57 ผลสำเร็จของการบริหารจัดการห้องปฏิบัติการ วัดจากการได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพ การจะพิจารณาจากความสามารถของหน่วย โดยการดำเนินการให้มีความสอดคล้อง ผสมผสานกันระหว่างมาตรฐานด้านต่างๆ ทั้งทางด้านสินทรัพย์ บุคลากร กระบวนการ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดผลผลิต เพื่อแสดงถึงประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ ความรวดเร็ว การตอบสนองต่อลูกค้า และคุณภาพของหน่วยงานองค์กรนั้นๆ

การพัฒนาเครื่องมือและแนวคิดต่างๆ ของปัจจัยการจัดการห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ที่ใช้ในการเพิ่มศักยภาพและขีดความสามารถและเป็นแนวทางให้ผู้บริหารห้องปฏิบัติการและผู้บริหารระดับสูงเล็งเห็นความสำคัญในการปรับปรุงยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันการเป็นหน่วยงานองค์กรที่มีสมรรถนะสูง และเพื่อให้ผู้รับบริการได้รับการบริการรักษาพยาบาลที่มีคุณภาพ และมีมาตรฐาน

จากข้อมูลดังกล่าวมาจะเห็นได้ว่า การบริการทางด้านสาธารณสุขมีความสำคัญมากทั้งนี้การผลการรักษาจะดีหรือไม่ในส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ดังนั้นเพื่อให้ผลการตรวจเป็นไปอย่างถูกต้อง เป็นที่ยอมรับ และน่าเชื่อถือ มีมาตรฐานเดียวกัน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบกเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศ สำหรับหน่วยงานที่จะขอรับรองมาตรฐานการประกันคุณภาพห้องปฏิบัติการ หรือหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องได้นำไปส่งเสริมให้มีการศึกษา วางแผน และกำหนดเป็นนโยบายเพื่อปรับปรุงและพัฒนาห้องปฏิบัติการให้ได้รับการรับรองมาตรฐานจากสภาเทคนิคการแพทย์และพัฒนาไปในระดับสากลต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลกองทัพบก

วิธีดำเนินการ

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี และแนวคิดที่ใช้ในการพิจารณาตัวแปรปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้

1. กระบวนการคุณภาพ มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก

2. สภาพแวดล้อมองค์กรมีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก

รูปแบบการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อหาปัจจัยที่มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการ ตามการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการมาตรฐานงานเทคนิคการแพทย์ 2555 ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โรงพยาบาลกองทัพบก ทั้ง 37 แห่ง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ประชากร

เจ้าหน้าที่ระดับบริหาร และเจ้าหน้าที่ระดับปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบกทั้ง 37 แห่ง จำนวน 276 คน

กลุ่มตัวอย่าง

1. กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของทาคิยามาเน เพื่อหาขนาดที่เหมาะสมของกลุ่มตัวอย่าง กำหนดค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณไม่เกิน ร้อยละ 5 คำนวณได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ไม่น้อยกว่า 164 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันการผิดพลาด และความแม่นยำของข้อมูล จึงใช้แบบสอบถามทั้งหมด 195 ชุด มาใช้ในการเก็บข้อมูล

2. สุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน ตามจำนวนบุคลากร และขนาดโรงพยาบาล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่พัฒนามาจากแนวคิด ทฤษฎี คู่มือการพัฒนาและรับรองคุณภาพมาตรฐานห้องปฏิบัติการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Likert Scale) เพื่อสอบถามปัจจัยองค์กรด้านต่างๆ โดยการกำหนดค่าคะแนนเป็น 5 ระดับ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการปลายปิด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับกระบวนการคุณภาพในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการ ในการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ได้แก่ ด้านบุคลากร และเครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์การในการดำเนินการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ได้แก่ การทำงานเป็นทีม การรับรู้ระบบคุณภาพ วัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ตอบแบบสอบถาม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความเที่ยงตรง โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นไปเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา ความถูกต้องในการใช้ภาษาและลักษณะของข้อคำถาม และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หลังจากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมก่อนนำแบบสอบถามไปทดลองใช้

2. การหาความเชื่อมั่น โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้กับประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 คนและนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น วัดความสอดคล้องภายในโดยวิธีของ Kuder- Richardson Method (KR-21) ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาและรับรองคุณภาพและหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ในการทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีกระบวนการคุณภาพ และสภาพแวดล้อมองค์การ ในการพัฒนาและรับรองคุณภาพ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.883

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ระดับค่าเฉลี่ย ใช้สำหรับอธิบายกระบวนการคุณภาพในการพัฒนาและรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการ ทางการแพทย์และข้อมูลเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมองค์การในการพัฒนาและรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ของผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการโรงพยาบาลกองทัพบก และการวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์

ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ดังนี้ เพศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ เพศชาย ร้อยละ 55.90 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.10 ด้านอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 31-40 ปีมากที่สุด ร้อยละ 33.85 รองลงมาอยู่ระหว่าง 41-50 ปี ร้อยละ 29.23 และอายุระหว่าง 31-30 ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 15.38 ด้านชั้นยศ กลุ่มตัวอย่างยศ พ.ต.-พ.ท. มากที่สุด ร้อยละ 32.31 รองลงมายศ ร.ต.-ร.อ. ร้อยละ 21.54 และยศ ส.ต.-ส.อ. น้อยที่สุด ร้อยละ 4.10 กลุ่มตัวอย่างมีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 73.85 รองลงมาสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 18.46 และต่ำกว่าปริญญาตรีน้อยที่สุด ร้อยละ 7.96 ตำแหน่งหน้าที่ในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีตำแหน่งนักเทคนิคการแพทย์มากที่สุด ร้อยละ 42.56 รองลงมา นายสิบพยาธิ ร้อยละ 15.38 และตำแหน่งพยาบาลน้อยที่สุด ร้อยละ 9.23 ประสบการณ์การทำงานของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีมากที่สุด ร้อยละ 62.05 รองลงมา 6-10 ปี ร้อยละ 21.03 และต่ำกว่า 3 ปี น้อยที่สุด ร้อยละ 6.15 การรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ พบว่า ส่วนใหญ่ได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ร้อยละ 53.85 และไม่ได้มีการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ร้อยละ 46.15

กลุ่มตัวอย่างมีระดับกระบวนการคุณภาพในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการในการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.615 ± 0.529 นอกจากนี้พบว่าระดับกระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.647 ± 0.778 และระดับกระบวนการคุณภาพในการดำเนินงานของบุคลากรในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.584 ± 0.765 ดังตารางที่ 2

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์การในการดำเนินการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.408 ± 0.593 นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์การด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.552 ± 0.809 รองลงมา คือ วัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.380 ± 0.797 และปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์การด้านการมีส่วนร่วม กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ด้วยค่าเฉลี่ย 3.293 ± 0.807

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไป (n = 195)

ข้อมูลส่วนบุคคลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	109	55.90
	หญิง	86	44.10
	รวม	195	100.00
อายุ	21 - 30 ปี	30	15.38
	31 - 40 ปี	66	33.85
	41 - 50 ปี	57	29.23
	มากกว่า 51 ปีขึ้นไป	42	21.54
	รวม	195	100.00
ชั้นยศ	พ.อ.ขึ้นไป	25	12.82
	พ.ต.-พ.ท.	63	32.31
	ร.ต.-ร.อ.	42	21.54
	จ.ส.ต.-จ.ส.อ.	32	16.41
	ส.ต.-ส.อ.	8	4.10
	พนักงานราชการ/ลูกจ้างประจำ/ชั่วคราว	25	12.82
	รวม	195	100.00
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	15	7.69
	ปริญญาตรี	144	73.85
	สูงกว่าปริญญาตรี	36	18.46
	รวม	195	100.00
ตำแหน่งหน้าที่ของท่านในปัจจุบัน	แพทย์	25	12.82
	เทคนิคการแพทย์	83	42.56
	พยาบาล	18	9.23
	นายสิบพยาธิ	30	15.38
	เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ	21	10.77
	อื่นๆ	18	9.23
	รวม	195	100.00
ประสบการณ์การทำงาน	ต่ำกว่า 3 ปี	12	6.15
	3-5 ปี	21	10.77
	6-10 ปี	41	21.03
	มากกว่า 10 ปี	121	62.05
	รวม	195	100.00
การได้รับการรับรองมาตรฐาน	ได้รับการรับรองมาตรฐาน	105	53.85
	ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	90	46.15
	รวม	195	100.00

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับกระบวนการคุณภาพในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการในการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ (n = 195)

กระบวนการคุณภาพ	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับกระบวนการคุณภาพ
กระบวนการคุณภาพในการดำเนินงานของบุคลากร	3.584	0.765	มาก
กระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์	3.647	0.778	มาก
ภาพรวม	3.615	0.529	มาก

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรในการดำเนินการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ (n = 195)

ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กร	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม	3.293	0.807	ปานกลาง
ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ	3.552	0.809	มาก
วัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์	3.380	0.797	ปานกลาง
ภาพรวม	3.408	0.593	มาก

การหาความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของกระบวนการคุณภาพในการดำเนินการของห้องปฏิบัติการเพื่อขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ และการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก โดยการสร้างสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก (Y) และกระบวนการคุณภาพในการดำเนินงานของบุคลากร (X_1) และ กระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ (X_2) โดยการวิเคราะห์ความถดถอยและสหสัมพันธ์ ดังนี้

การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก (Y) = a + กระบวนการคุณภาพในการดำเนินงานของบุคลากร (X_1) + กระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ (X_2)

จากข้อมูลข้างต้น สามารถสร้างสมการพยากรณ์ ได้ดังนี้

$$Y = 0.978 + 0.209X_2$$

โดยที่ Y = การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลกองทัพบก

X_2 = กระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์

จากการวิเคราะห์ พบว่า R Square มีค่าเท่ากับ 0.320 หมายความว่า ตัวแปรอิสระในที่นี้คือ กระบวนการคุณภาพด้าน

การใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ สามารถอธิบายความผันแปร หรือความเป็นไปได้ของตัวแปรตามซึ่งก็คือ การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก ได้ร้อยละ 32

ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรในการดำเนินการขอรับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ และการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก โดยการสร้างสมการพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก (Y) กับปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม (Z_1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ (Z_2) และวัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ (Z_3) โดยการวิเคราะห์ความถดถอยและสหสัมพันธ์ ดังนี้

การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก (Y) = a + ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม (Z_1) + ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ (Z_2) + วัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ (Z_3)

$$Y = 0.978 + 0.346Z_1 + 0.210Z_2 + 0.070Z_3$$

โดยที่ Y = การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ในโรงพยาบาลกองทัพบก

Z_1 = ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม

Z_2 = ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ

Z_3 = วัฒนธรรมในห้วงปฏิบัติการทางการแพทย์

จากการวิเคราะห์ พบว่า R Square มีค่าเท่ากับ 0.620 หมายความว่าตัวแปรอิสระในที่นี้คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม (Z_1) ปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ (Z_2) และวัฒนธรรมในห้วงปฏิบัติการทางการแพทย์ (Z_3) สามารถอธิบายความผันแปร หรือความเป็นไปได้ของตัวแปรตามซึ่งก็คือ การได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก ได้ร้อยละ 62

วิจารณ์

จากการศึกษากระบวนการคุณภาพในการดำเนินงานของบุคลากร พบว่า จำนวนของบุคลากรในหน่วยงานต่างๆ ยังไม่เหมาะสมกับปริมาณงาน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการที่หน่วยงานราชานั้น ยังขาดแคลนตำแหน่งและงบประมาณในการจัดสรรบุคลากรทางการแพทย์ให้เหมาะสมกับปริมาณการตรวจรักษา การวินิจฉัยกำลังพลทางทหาร และประชาชนผู้มารับบริการ รวมทั้งข้อจำกัดของความสามารถของหน่วยงาน (Organization Capability) ในการผสมผสานกันระหว่างมาตรฐานด้านต่างๆ ทั้งทางด้านสินทรัพย์ บุคลากร กระบวนการ ความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นต่ำกว่าประเด็นอื่นๆ ซึ่งมีความสอดคล้องกับมาตรฐานงานเทคนิคการแพทย์ 2555 (2556) ที่กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับบุคลากร ด้านนโยบาย ห้องปฏิบัติการต้องกำหนดนโยบายและแผนด้านการพัฒนาบุคลากร เช่น มีการวิเคราะห์ภาระงาน และใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์มาบริหารจัดการและจัดสรรบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้อย่างมีคุณภาพ เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

ผลการศึกษากระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ทางการแพทย์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในกระบวนการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ซึ่งงานด้านห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เป็นงานที่จะต้องอาศัยความสามารถด้านทักษะวิชาชีพ (technical competency) ที่มีขีดความสามารถในงานวิชาชีพเฉพาะด้าน ซึ่งงานวิชาชีพปฏิบัติการทางการแพทย์ นั้นถือได้ว่าเป็นงานทางเทคนิคที่ไม่เหมือนสายงานอื่นๆ โดยการศึกษาถึงรูปแบบของการ

พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ พบว่า ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่เป็นขีดความสามารถในงานเทคนิคเฉพาะด้าน นอกจากนี้บุคลากรในห้องปฏิบัติการต้องมีนโยบายและวิธีการคัดเลือกจัดหาและบริหารเครื่องมือได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นเดียวกัน

ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการมีส่วนร่วม พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ระดับความคิดเห็นในประเด็นการร่วมกันตรวจประเมินคุณภาพภายในองค์กรมากที่สุด เนื่องจากการตรวจประเมินคุณภาพภายในองค์กรจะทำให้หน่วยงานได้รับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ เห็นได้ว่า การมีส่วนร่วมขององค์กรไม่ว่าจะวิถีใด จะทำให้องค์กรนั้นๆ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก และเจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบกทั้ง 37 แห่ง หากแบ่งตามองค์การสหประชาชาติที่ได้กล่าวถึง มีส่วนร่วมที่มักใช้ในหน่วยงานราชการ จะเป็นการมีส่วนร่วมแบบบังคับ เป็นการมีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินการตามนโยบายของหน่วยงานรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันทีแต่จะไม่ได้รับระยะยาว

ผลการศึกษาปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ พบว่า ห้องปฏิบัติการมีการรับทราบนโยบายคุณภาพและทิศทางงานคุณภาพจากผู้บริหารระดับสูงค่อนข้างน้อย อาจเนื่องจากเป็นหน่วยงานราชการที่ต้องมีระเบียบแบบแผนในการวางแผนนโยบายมาจากส่วนกลาง จึงทำให้ผู้บริหารระดับสูงในหน่วยงานนั้นๆ ไม่ทราบถึงการปรับเปลี่ยนนโยบายคุณภาพและทิศทางงานคุณภาพ การรับรู้ที่แตกต่างกัน จะส่งผลให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปด้วย

ผลการศึกษาความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ พบว่า องค์กรมีความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติงานให้ได้รับการรับรองมาตรฐาน ซึ่งมีการวางแผนร่วมกันว่าจะต้องได้รับการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Daniel R Denison ที่ศึกษาปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและประสิทธิผลขององค์กร พบว่า วัฒนธรรมองค์กรจะส่งผลต่อประสิทธิผล (effectiveness) ขององค์กรเป็นอย่างมาก เมื่อวัฒนธรรมนั้นก่อให้เกิดการผูกพัน (involvement) และการมีส่วนร่วมในองค์กร การปรับตัว (adaptability) ที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร การประพฤติปฏิบัติได้สม่ำเสมอ (consistency) ซึ่งจะทำให้เกิด

การทำงานที่ประสานกันและสามารถคาดการณ์พฤติกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ และองค์กรต้องมีวิสัยทัศน์และภารกิจขององค์กรที่เหมาะสม ทำให้องค์กรมีกรอบและทิศทางการดำเนินงานที่ชัดเจน ดังนั้นปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรจึงมีความสำคัญที่จะสนับสนุนให้องค์กรบรรลุวิสัยทัศน์ และภารกิจที่กำหนดอย่างเหมาะสมได้

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า กระบวนการคุณภาพด้านการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ทางการแพทย์ สภาพแวดล้อมองค์กรทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมองค์กรด้านการรับรู้ระบบคุณภาพ และวัฒนธรรมในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ มีผลต่อการได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบกด้วยเช่นเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ เพ็ญใจ สายเย็น (2556) ที่ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพห้องปฏิบัติการเครือข่ายจังหวัดเพชรบุรี ในโรงพยาบาลระดับตติยภูมิและตติยภูมิ มีปัจจัยด้วยกัน 4 ปัจจัย คือ ผู้บริหารระบบเครือข่าย เจ้าหน้าที่ห้องปฏิบัติการ และหน่วยงาน รวมถึงจากการเปรียบเทียบการพัฒนาระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการนอกจากนี้ พบว่าเครือข่ายจังหวัดอื่นๆ ใช้กลวิธีในการพัฒนาได้แก่ ด้านนโยบาย บุคลากร งบประมาณ และความเข้มแข็งของเครือข่าย ซึ่งคล้ายคลึงกับการพัฒนาเครือข่ายที่เพชรบุรี โดยมีปัญหาและอุปสรรคได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ซึ่งปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาขึ้นกับความพร้อมของห้องปฏิบัติการ ผู้บริหาร นโยบาย การวางแผน เพื่อให้การรับรองเป็นภาคบังคับอย่างน้อยในสาขาที่จำเป็น

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะจากการวิจัย ดังนี้ ผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก หรือผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญในการพิจารณาความเหมาะสมระหว่างเจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบก กับกำลังพลทางทหาร และประชาชนผู้มารับบริการ เนื่องจากปัจจุบันห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบกยังขาดบุคลากรเป็นจำนวนมาก ซึ่งบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบก จะต้องมีความรู้ความชำนาญในการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้รับการรับรองมาตรฐานทางห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ในโรงพยาบาลกองทัพบก

ผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก หรือผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องควรเตรียมความพร้อมในการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ให้กับบุคลากร นอกจากนี้ยังต้องมีการจัดอบรมให้ความรู้ความสามารถด้านทักษะวิชาชีพ (technical competency) ที่เกี่ยวกับการใช้งานอุปกรณ์ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ให้กับบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการฝึกฝนให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างทัน่วงที่

การจัดให้ผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก และเจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบกทั้ง 37 แห่ง ได้มีส่วนร่วมในการตรวจประเมินคุณภาพภายในองค์กร เพราะนอกจากจะได้รับมาตรฐานในการรับรองแล้ว ยังเป็นการช่วยสร้างความสัมพันธ์ภายในองค์กร เพื่อต่อยอดนำไปสู่การร่วมมือกันด้านอื่นๆ ต่อไปในอนาคต

ผู้บริหารห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ โรงพยาบาลกองทัพบก อาจเพิ่มความถี่และเวลาในการแจ้งนโยบายคุณภาพและทิศทางการคุณภาพ เนื่องจากปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างยังคงรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับองค์กรค่อนข้างน้อย อาจทำในรูปแบบการออกจดหมายเวียนหรือแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งให้เจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์ ได้รับทราบโดยทั่วกัน

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรใช้รูปแบบและเครื่องมือในการศึกษาในอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์กลุ่ม (focus group interview) กับกลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก หรือเจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบก เพื่อทำให้ผลการศึกษา มีความละเอียดและชัดเจนมากขึ้น

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยทำการเก็บข้อมูลจากผู้กลุ่มผู้บริหารโรงพยาบาลกองทัพบก และเจ้าหน้าที่ในห้องปฏิบัติการทางการแพทย์โรงพยาบาลกองทัพบก จำนวน 37 แห่ง ข้อมูลที่ได้จึงเป็นมุมมองเพียงด้านเดียว ดังนั้น ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำการโดยการเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเป็นกำลังพลทางทหาร และประชาชนผู้มารับบริการ

การศึกษาครั้งต่อไป อาจมีการเลือกเปรียบเทียบโรงพยาบาลกองทัพบก จำนวน 37 แห่ง ถึงรูปแบบการรับรองมาตรฐานห้องปฏิบัติการทางการแพทย์เพื่อให้ได้ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดทำแผนงานต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์และความกรุณาอย่างสูงจาก รศ.ดร.บดินทร์ รัตมีเทศ ประธานกรรมการที่ปรึกษา และกรรมการที่ปรึกษาร่วม ผศ.ดร.พิพัฒน์ นนทนาธรณ์ ที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าในการให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ตรวจสอบแก้ไข ปรับปรุง ขอบกพร่องต่างๆ รวมทั้งข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีมาโดยตลอด เพื่อให้การศึกษานิพนธ์ฉบับนี้มีความสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ปราธนา ปุณณกิติเกษม และ พงศ์พัฒน์ ตั้งคะประเสริฐ. การบริหารคุณภาพในโรงพยาบาล. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2553;22:38-50.
2. มาตรฐานงานเทคนิคการแพทย์ สำหรับห้องปฏิบัติการทางการแพทย์. พิมพ์ครั้งที่ 1. สมาคมเทคนิคการแพทย์. 2555.
3. มาตรฐานโรงพยาบาลและบริการสุขภาพ ฉบับเฉลิมพระเกียรติ ฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี. สถาบันพัฒนาและรับรองคุณภาพโรงพยาบาล. 2547.

4. สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. การบริหารกระบวนการ Process Management. กรุงเทพมหานคร. 2547.
5. เสาวรินทร์ มีชูทรัพย์, เกรียงไกร กล้าประจักษ์, พงษ์ชัย คำพรหม. การพัฒนาระบบคุณภาพห้องปฏิบัติการชันสูตรสาครณสุขเครือข่ายเขต 1 และเขต 2 ปี พ.ศ. 2552- 2554. วารสารเทคนิคการแพทย์ 2554;39:3937-46.
6. สุนีย์ ทองหล่อ. ปัจจัยการบริหารที่ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี. 2548.
7. Karen J. Fryer, Jiju Antony, Alex Douglas. Critical success factors of continuous improvement in the public sector. The TQM Magazine 2007;19:497-517.
8. Manorom V, Wattanasri N, Jeadserman-ant S, ed. Thailand Medical Technology Standard: 2008. 1st ed. Bangkok. 2008.
9. Panchapakesan Padma, Chandrasekharan Rajendran, L Prakash Sai. A Conceptual Framework of Service Quality in Healthcare Benchmarking. An International Journal 2009;16:157-91.
10. Pianjai Saiyen. Key of Success for quality development system in Petchaburi Laboratoy Network during 2009-2013. J Med Tech Assoc Thailand 2013;41:4717-38.

Factors Affecting Medical Laboratory Accreditation in Royal Thai Army Hospitals

Sunisa Thipat¹ and Bordin Rassameethes²

¹MBA Graduate Student, Kasetsart University; ²Department of Operation Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

Abstract: Laboratory Accreditation (LA) is a tool to assure laboratory quality development, the standard of laboratory should be complied with the Thailand Medical Technology Standard: 2012. The objectives of this study were to study the factors affecting to medical laboratory Accreditation in Royal Thai Army Hospitals.

The samples were consisted of 195 executive and operations staff in medical laboratory of Royal Thai Army Hospitals. Data were collected by using questionnaires at the reliability Coefficients Alpha 0.883. Data were analyzed by the statistics consisted of frequency, percentages, mean, standard deviation. The hypothesis were tested by multiple regression analysis with the significant level at 0.05

This study revealed that most of the respondents were male, aged between 31-40 year old, education level of bachelor's degree, rank Major - Lieutenant Colonel, position Medical Technologist, experience more than 10 years. The quality laboratory process and organizational environment overall was high level. When considered in details was found that the equipment in laboratory process was at the highest ($\bar{X} = 3.647$, S.D. = 0.778), followed by the personnel in quality process ($\bar{X} = 3.584$, S.D. = 0.765), the perception in organizational environment ($\bar{X} = 3.552$, S.D. = 0.809), organization quality culture in medical laboratory ($\bar{X} = 3.380$, S.D. = 0.797) and the involvement in medical laboratory ($\bar{X} = 3.293$, S.D. = 0.807), respectively. The factors affecting to medical laboratory Accreditation in Royal Thai Army Hospitals consisted of variables as the quality laboratory process variable could explain the variation of the accreditation in laboratory of Royal Thai Army Hospitals at 32.00 percent ($R^2 = 0.320$) and organizational environment could explain the variation of the accreditation in laboratory of Royal Thai Army Hospitals at 62.00 percent ($R^2 = 0.620$)

Keywords: ● Laboratory accreditation ● Laboratory process ● Organization environment

RTA Med J 2015;68:61-9.

